

# DE REFORMATIE

## WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 102:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder. Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloeddijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Colntre N.V. — Goes.

Uitgevers:  
OOSTERBAAN & LE COLNTRÉ N.V. — Goes  
Telefoon No. 2424 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f 4,— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10,— per jaar. Advertentiën: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Is er een „tusschentoestand“? XII. — Gedicht: Borgtocht. — Uit de Schrift: De Priesterkoning rijgt aan den arbeid, Joh. 20: 19, 21. — Kerkelijk leven: Indrukken van de Generale Synode, I. Reformatorisch getuigenis. De Utrechtse Synode en het Gereformeerd kerkrecht, V. Nal sine consensu plebis. De naam des Heeren mag niet meer „raken“. Contributies opleiding dienst des Woords. Rechtmatige zelfroep op de leiding des Heiligen Geestes? — Uit het pol. en soc. leven: Dans bij den afgrond. — Uit de buitenl. kerken: De kerken en de komende vredesconferentie. De geestelijke crisis der menscheit. — Stemmen uit onze kerken. — Kerknieuws: Verslag der Generale Syn. van de Geref. Kerken te Groningen, I. — Berichten

## HOOFDARTIKEL

IS ER EEN  
„TUSSCHENTOESTAND“?  
door Prof. Dr. K. SCHILDER.

### XII.

Veel aandacht wijdt onze auteur aan het feit, dat in den bijbel de dood vaak „een slapen“ genoemd wordt. Hij noemt Dan. 12: 2; Matth. 9: 24; Joh. 11: 11.

Het is hier opvallend, dat hij aanstonds na de vermelding van deze drie plaatsen, de eerste daarvan feitelijk wegdoet als niet ter zake. Hij verklaart immers, dat in die plaatsen van het Oude Testament, waar gesproken wordt over slaap des doods en over dooden, die in het stof der aarde slapen, het bezigen van die uitdrukking aansluiting aan het spraakgebruik beteekent. Dan. 12: 2 nu is zulk een plaats: ook daar is sprake van menschen, die in het stof der aarde, in den stof-bodem, slapen. We kunnen al zulke plaatsen dus met toestemming van den schrijver gevoegelijk uitschakelen. Er kan in de uitdrukking „slapen“, althans in zulke plaatsen, liggen uitgedrukt, ook naar schrijver's meening, dat de doode tegenover hetgeen op aarde gebeurt, „slaapt“, d.w.z. uitgeschakeld is: hij doet niet meer mee. Hij heeft „geen deel meer in deze wereld“. Zie Job 14: 20-22.

Maar, zoo meent de besproken auteur, er zijn andere plaatsen dan die oudtestamentische. Als de Heiland in Matth. 9: 24 de dochter van een overste opwekt, en het kind op het doodsbed ziet liggen, spreekt hij de fluitspelers en de andere begrafenistgenen aan met het zeggen, dat ze maar weg moeten gaan, „want het kind is niet gestorven, maar het slaapt“. Hier is méér aanwezig, dan een normale aansluiting bij het spraakgebruik van iedereen, zoo oordeelt de auteur, immers: Jezus moet den dood met opzet zoo hebbenge-  
noemd.

Indien deze opmerking juist zou zijn, indien dus de Heiland met opzet „den dood“ (van iedereen) zoo zou hebben genoemd (want anders zou deze tekst den schrijver heelemaal niet meer kunnen „dienen“) dan is dus de uitdrukking „slapen“ voor-eerst — zie boven — een normale aansluiting bij het spraakgebruik van iedereen, en tevens een met profetisch inzicht gegeven qualificatie van den toestand der dooden. Maar waarom lachen de omstanders den Heiland dan toch eigenlijk uit? Ze hadden kunnen opmerken: wat wilt ge nu met die wijsheid, dat is immers altijd zoo: Alle dooden slapen immers? Rabbi Chanina ben Jitschaq kende drie symbolen: het beeld van den dood was de slaap, het beeld der profetie was de droom, het beeld van de toekomstige wereld was de sabbath. Heeft men dien rabbi uitgelachen? Volgens Resch Laqisch sprak God tot Jacob: gij zult slapen, maar niet sterven.

Werd hij uitgelachen? Rabbi Schim'on ben Laqisch sprak: tusschen ons, die leven, en de rechtvaardigen (die dood zijn) is het eenige verschil, het spreken met den mond. En Rabbi Ze'ira sprak: evenals zijn collega Aschjan: de doode hoort zijn lof als in den droom. Heeft men hen uitgelachen?

Wat evenwel alles afdoet, is o.k. het feit, dat Christus zegt: het meisje is NIET gestorven, MAAR het slaapt. Slapen is hier een TEGENSTELLING met gestorven zijn; had evenwel de bestrijder van de desbetreffende leeruitspraken der Gereformeerde Synode van 1942 gelijk, dan zou slapen juist een treffende situatie-teekening van het gestorven-zijn wezen. Het kind was wel degelijk gestorven, en natuurlijk wist de Heiland dat, en wil Hij het geen oogenblik ontkend hebben, want dan zou zijn wonder meteen geloofchend wezen. Hij gebruikt dan ook deze min of meer raadselachtige spreuk, om te zeggen: het is ditmaal geen gewoon geval van sterven met den normalen afloop van éénmaal-sterven-en-dan-niet-weer-opstaan-vóór-den-jongsten-dag (vgl. Joh. 11), doch-ditmaal is het een sterven-met-ongewonen-afloop: ditmaal zal er op het ontslapen een speedige opstanding volgen; niet de gewone, aan het eind der dagen, doch een buiten-gewone, binnen enkele oogenblikken; pakt u weg, gij begrafenistgenen, want gij ziet nog niet, dat nu Ik er ben, de Opstanding en het Leven hier in de kamer binnengekomen is. De doodstoestand is ditmaal niet definitief; wij zullen hier den dood zijn normalen gang gaan onderbreken, de Vader en Ik, dien Hij altijd hoort.

Indien de Heiland in het slot van den volzin (het kind slaapt) had willen onderwijzen<sup>1)</sup> geven aangaande den toestand der dooden, beter gezegd: aan het zonder-toestand-zijn der gestorvenen, dan zou dat tweede deel van den zin volkomen ernst geweest zijn niet alleen, maar ook voor dien ernst klare, eenvoudige, scherp begripsaanduidende taal gebezigd hebben. Maar hetzelfde zou dan hebben moeten gelden van het eerste deel van den zin: het kind is niet gestorven. De laatste onderstelling bleek ons reeds onhoudbaar; de term „het kind is niet gestorven“ kan niet een soort van scherpe begripsbepaling zijn, doch moet een opvallende uitdrukking wezen, om te zeggen: geen gewoon geval van sterven. Maar dan beteekent de uitdrukking „zij slaapt“ ook niets anders dan: zij wordt zoo dadelijk wel weer wakker. En dat is dan een beschrijvende term.

Hetzelfde geldt o.i. ook van hetgeen de Heiland van Lazarus zegt in Joh. 11: Lazarus, onze vriend, slaapt. Was dat een omschrijving van den staat van alle dooden, waarom zou er dan volgen: MAAR Ik ga heen, om hem uit den slaap op te wekken? MAAR, — in het grieksch heeft dit woord het volle accent. Ware „slapen“ de JUISTE omschrijving van ALLE dood-zijn, hoe kan er dan later staan: Jezus zeide tot hen „vrij uit“: hij is gestorven? Indien „slapen“ de gewone zakelijke omschrijving was, dan viel er niets meer „vrij uit te spreken“; maar juist deze aanduiding, dat de Heiland eerst niet, doch later wel „vrij uit“ sprak, bewijst, dat in dit geval het woord SLAPEN een „verbergende“ term is, een die juist niet puntig zegt, wat gebeuren zal, doch die erop voorbereidt, dat het hier een abnormaal gebeuren gaat worden.

Het gelukt den schrijver dan ook niet, uit het verhaal van Lazarus' opwekking iets te bewijzen. Hij zegt zelf, dat Lazarus' dood een „slapen“ genoemd wordt, om deze reden dat er een opstaan zal volgen.

Maar daarmee is dan ook alles beslist. Dat de

### BORGTOCHT.

*Gij, Christus, hebt den weg betreden  
van hemelvreugd tot hellepijn.  
Gij hebt den strijd ten eind gestreden  
in grenzeloos verlaten zijn.*

*Wie zou deez' uren ooit verduren,  
dan Gij, van louter leed vervuld;  
gepinigd door de felle vuren  
der ongestrafte zondeschuld?*

*Gij hebt den bitteren kelk geledigd,  
vol met der zonde vuil venijn,  
en zoo des Vaders recht bevredigd  
door offerand' en borg te zijn.*

*Den last hebt Gij alléén gedragen  
van een verdoeld, verdoemd geslacht.  
Hoe leedbeladen was Uw klagen  
om Gods nabijheid in den nacht!*

*Uw liefde deed den dood verstijven  
en gaf de reinste vreugde prijs.  
Uw lijdén kon de smart verdrijven  
van het ontvolkte paradijs.*

J. L. J.

dooden AANSTONDS na het sterven worden geplaatst voor Christus' rechterstoel, staat daar niet. De schrijver tracht het er wel weer in te lezen, onder beroep op Christus' woord: Ik BEN de Opstanding en het Leven. Doch wat wil hij hier met zijn „onvoltooid-tegenwoordigen tijd“: ik BEN? We wezen reeds af zijn meening dienaangaande, en gaven daarvoor onze gronden aan.

Ja, maar, zegt hij, Christus stelt tegenover Martha's verwachting: Lazarus zal opstaan ten laatsten dage (onvoltooid TOEKOMENDE tijd) zijn: Ik BEN de Opstanding en het Leven (onvoltooid TEGENWOORDIGE tijd). Hij vergeet hier, meenen we, minstens twee dingen:

a) dat Christus zelf dien toekomenden tijd elders gebruikt: Ik ZAL hem opwekken ten uitersten dage; b) dat er, wilde hij gelijk krijgen, eigenlijk tegenover Martha's onvoltooid toekomenden tijd, die Lazarus betreft, eigenlijk iets in den onvoltooid tegenwoordigen tijd omtrent Lazarus moest staan: Lazarus STAAT al op.

Maar dat staat er juist niet. Hij ZAL opstaan, over een paar uur. En daarna ZAL hij voor de tweede maal opstaan, althans<sup>2)</sup> indien hij later weer gestorven is, ten jongsten dage.

We laten nu maar rusten, dat, gelijk we reeds eerder opmerkten, er eigenlijk (indien schrijver gelijk had) moest staan: Lazarus ZAL opstaan in den jongsten dag, maar hij zal dan niet gemerkt hebben, dat het zooveel eeuwen geduurd heeft.

Het schijnt ons weer een niet ongevaarlijke haeresie, als schrijver zegt: verleden en toekomst verliezen hun afstand (hij bedoelt: hun afstands besef) als Christus nabij is. Bedoeld zal wel zijn: als Hij nabij de dooden is, — want als Hij nabij ons hier beneden is, dan worden verleden en toekomst heel scherp onderscheiden, dan verliezen ze hun afstand heelemaal niet, omdat God ons den blinddoek niet voordoet, doch juist afrukt, en omdat de categorieën nimmer worden opzij gezet door het goddelijk werk, waarvan wij openbaring krijgen. Het is allemaal verwarrend gefilosofeer van zwak allooi.

<sup>1)</sup> Daar komt — tegenover het „volgen van het gewone spraakgebruik“ — de meening van schrijver op neer, o.i.  
<sup>2)</sup> Enkel nemen een ten hemel varen aan.